

RAZPRAVE**GEOGRAFSKE DIMENZIJE ZAPOSLOVANJA TUJCEV
V SLOVENIJI PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO**

AVTOR

Gregor Balazič

Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica, Univerza na Primorskem, Obala 11a, SI – 6320 Portorož, Slovenija
gregor.balazic@turistica.si

UDK: 911.3:314.15.3-054.72(497.4)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

Geografske dimenzije zaposlovanja tujcev v Sloveniji po vstopu v Evropsko unijo

Prispevek obravnava problematiko delovnih migracij v Slovenijo po njenem vstopu v Evropsko unijo in spremenjenih razmerah na trgu dela. Prispevek z geografskega vidika pojasnjuje zaposlovanje tujih delavcev migrantov v Sloveniji na podlagi statističnih podatkov za obdobje med letoma 2003 in 2007. Avtor želi potrditi hipotezo, da je zaposlovanje tujcev v Sloveniji tesno povezano s strukturo slovenskega gospodarstva, večjimi urbani središči ter potrebami po specifični delovni sili. V sklepnem poglavju na temelju značilnosti doseganega zaposlovanja napoveduje prihodnjo dinamiko zaposlovanja tujcev.

KLJUČNE BESEDE

mednarodne migracije, delovne migracije, trg delovne sile, gospodarstvo, statistične regije, Slovenija, Evropska unija

ABSTRACT

Geographic dimensions of foreign labour in Slovenia since its accession to the European Union

The text deals with problems regarding migrant labour in Slovenia since its entry into the EU. At the forefront of the text are the changed circumstances in the labour market. The purpose of the text is to explain the employment of foreign migrant workers from a geographical point of view, illustrated through statistical data for the years 2003–2007. The author confirms the hypothesis that the employment of foreigners in Slovenia is closely linked to the structure of the Slovenian economy, major urban centers and the need for a specific workforce. The concluding chapter emphasises assumptions regarding the future dynamics of the employment of foreigners as indicated by recent employment trends.

KEY WORDS

international migration, working migration, labour market, economy, statistical regions, Slovenia, European Union

Uredništvo je prispevek prejelo 4. novembra 2009.

1 Uvod

Migracijam pripisujejo dandanes v svetu izjemno velik pomen. Ljudje se večinoma selijo iz manj razvitih držav v bolj razvite države. Med slednje uvrščamo tudi Slovenijo, ki je v letu 2004 postala članica Evropske unije. Vzroki in motivi migracij so različni, najpogosteje pa so ti povezani z ekonomskimi, političnimi, demografskimi, religioznimi in osebnimi dejavniki.

S 1. 5. 2004 se je Evropski uniji pridružilo deset novih držav, ki so se znašle na zunanjih mejah EU, območje EU razširile na vzhod in prevzele vlogo »šengenske periferije«. S članstvom v EU so pridobile in prevzele pravice ter dolžnosti polnopravnih članic. Migracijski pritiski iz ostalih bivših socialističnih držav (zdaj članic EU), ki so jih v največji meri pričakovale stare članice, so Slovenijo v veliki meri obšli. Tako je za spremenjene razmere na trgu dela po uvedbi kvot (za delavce migrante iz držav nečlanic EU) še vedno značilno naraščanje števila tujih delavcev, najbolj izrazito s tradicionalnih območij, to je držav bivše Jugoslavije, medtem ko so kadri iz ostalih pridruženih držav EU številčno manj zastopani.

2 Metodologija

Izpostavljene bodo spremenjene razmere na trgu dela v Sloveniji, kjer bodo v ospredju ekonomske migracije delavcev migrantov v tesni navezavi na »push-pull teorijo« priseljevanja. Namen je pojasniti zaposlovanje tujih delavcev migrantov v Sloveniji, kar bo metodološko ponazorjeno s statističnimi podatki Statističnega urada za obdobje med letoma 2003–2007 na primeru delovno aktivnih tujcev po regijah njihovega zaposlovanja in po priseljenih iz tujine, njihovi povprečni starosti, spolu in državljanstvu za obdobje med letoma 2003–2006. V ospredju sta sektor in regije zaposlovanja tujcev. Pridobljeni podatki so osnova za potrditev hipotez, da je zaposlovanje tujcev v Sloveniji tesno povezano s strukturo slovenskega gospodarstva, večjimi urbanimi središči ter potrebami po specifični delovni sili. Pri tem je cilj nazorno prikazati spremenjene razmere na trgu dela in pri zaposlovanju tujcev, ki vladajo v Sloveniji vse od vstopa v Evropsko unijo. Nakazana je tudi podobnost z notranjimi migracijami v bivši Jugoslaviji. V sklepnem poglavju so izpostavljena predvidevanja o prihodnji dinamiki zaposlovanja tujcev, pri čemer so upoštewane značilnosti dosedanjega zaposlovanja.

3 Pojem migracije in migracijska politika

Migracije ali selitve sodijo med osnovne demografske pojave. Z geografskega vidika jih obravnavamo v tesni navezavi na prostor in družbene procese, ki pri tem nastajajo in se spreminjajo. »... Selitve običajno opredelimo kot prostorske premike posameznih prebivalcev ali selilcev iz odselitvenega v priselitveno območje...« (Malačič 2003, 155). Učinki in posledice migracij povzročajo opazne spremembe v prostoru in družbi. Podobno kot ostali demografski procesi povzročajo tudi migracije spremenjena razmerja v strukturi in številu prebivalcev ter na trgu dela na določenem območju. Spremenjena razmerja se odražajo v prostoru in jih je zaznati tako na odselitvenem kot tudi priselitvenem območju. Pred obravnavo sprememb na trgu dela (ki jih bomo obravnavali na podlagi pridobljenih statističnih podatkov) pojasnimo pojem ekonomske teorije migracij, push-pull dejavnike migracij ter predstavimo smernice migracijske politike Evropske unije.

Ekonomska teorija migracij širše izpostavlja razmere na trgu dela, boljše možnosti poklicnega napredovanja, boljše možnosti dela, večje podjetniške in investicijske možnosti ter višji zaslužek. Predvideva, da lahko ljudje maksimizirajo svoje bogastvo in s tem tudi svojo blaginjo. Vzrok za ekonomske migracije pa je iskati v ceni dela, bodisi v različnih državah bodisi regijah, kjer so te razlike razvidne (Simon 1999).

Pri vsaki migraciji so prisotni tudi *push-pull* dejavniki. Ti se pojavljajo na imigracijskem in emigracijskem območju. Na imigracijskem območju gre za delovanje *pull* dejavnikov, ki privlačijo imigrante.

To so ugodne možnosti za zaposlitev, napredovanje v službi, podjetniške in naložbene dejavnosti, višje plače in drugi dejavniki, ugodnejše klimatske razmere, cenejše šolanje ... Na emigracijskem območju delujejo *push* dejavniki, ki potiskajo posameznika s tega območja. To so izguba zaposlitve, upadanje oziroma prenehanje določene ekonomske dejavnosti, naravne nesreče, izčrpanje naravnih bogastev, neperspektivne razmere za osebni razvoj in raznorazne vrste osebne diskriminacije. *Push-pull* teorija veliko pripomore k razlagi vzrokov migracij, vendar pa lahko navajanje obeh vrst dejavnikov zamegli prave vzroke migracij. Težko ali skoraj nemogoče je tudi jasno določiti, ali so migracije nastale zaradi prve ali druge skupine dejavnikov. Pri tem velja tudi opozoriti na migrantovo subjektivnost ocenjevanja posameznih dejavnikov (Malačič 2003). Iz tega sledi, da je migrant individuum, ki prisluhne svoji subjektivni presoji in se na tej podlagi tudi odloča.

Danes, ko so meje Evropske unije pomaknjene že globoko na evropski vzhod in jug, se migracijska politika Evropske unije srečuje z novimi problemi, strahovi, izzivi, razločevanji in pritiski globalizacije. Prav zaradi slednjega je večina držav Evropske unije že s 1. 5. 2004 uvedla restriktivne ukrepe in direktive pri omejevanju migracij pred morebitnimi vdori vzhodnjakov iz pridruženih bivših socialističnih držav. Za osrednji element te restriktivne migracijske politike velja šengenski režim, to je elektronsko nadzorovanje zunanjih meja Evropske unije (Pajnih, Zavratnik 2003). Kot element restriktivne migracijske politike razumemo tudi uvedbo prehodnih obdobj in kvot za delavce migrante. Prehodnih obdobj med starimi članicami Evropske unije ob vstopu Slovenije 1. 5. 2004 niso uvedle le Irska, Švedska in Združeno kraljestvo. Slovenija je prvi dve leti po vstopu v Evropsko unijo uveljavljala načelo vzajemnosti, nato 25. maja 2006 ta ukrep ukinila in uveljavila prosto gibanje državljanov Evropske unije in evropskega gospodarskega prostora ter trg delovne sile popolnoma sprostila (medmrežje 2).

Evropska unija še nima enotne migracijske politike. Ta je še vedno v pristojnosti posameznih držav. Nasploh pa za članice velja upoštevanje splošnih načel sprejetih s posameznimi sporazumi. Za migrante znotraj Evropske unije, to je med starimi članicami, velja načelo svobodnega pretoka delovne sile ob upoštevanju zahtevanih določil. »... V večini držav članic EU delovno in bivalno dovoljenje ni potrebno za državljane EU, kar jim omogoča po skupnem sporazumu od leta 1992 Maastrichtska pogodba, dopolnjena pozneje z Amsterdamsko (1999), ki navaja vrsto socialnih pravic (volilna pravica, zdravstvo, pravica do izobraževanja, do zaposlovanja itd.) in pravic iz dela (delovna doba, pokojnine, obdavljenje dohodkov), ki naj jih države članice spoštujejo za vse priseljence iz drugih držav članic in jim tako omogočajo enakopravnost z državljani in socialno integracijo ...« (Verlič-Christensen 2002, 33).

Delavci migranti so zelo široka skupina ekonomsko motiviranih ljudi, delavcev, strokovnjakov, poslovnih ljudi ... V državi priselitve se izkazujejo kot nizko ali visokokvalificirani delavci, ki opravljajo dela na številnih področjih: v kmetijstvu, gradbeništvu, industriji, gostinstvu, zdravstvu in na drugih strokovnih področjih.

Za ekonomske migrante je posebnega pomena država blaginje, ki se je razvila po 2. svetovni vojni v zahodni Evropi in ZDA. »... Država blaginje pomeni, da na trgu država skrbi s transferi za socialni položaj večine prebivalcev in s tem zmanjšuje njihovo življenjsko tveganje (pokojninski sistem in zdravstveni javni sistem sta najboljša dokaza za takšne medgeneracijske solidarnosti) ...« (Kovač 2003, 58). Take države so zaradi širokega trga dela, višjih plač in boljše kakovosti življenja zelo privlačne za migrante iz manj razvitih držav, ki v iskanju »obljubljene dežele« stremijo po socialni varnosti, boljšem življenju in napredovanju. Stranski učinek »držav blaginje« so domači delavci, ki ne želijo opravljati nekvalificiranih in slabše plačanih del. Nastali primankljaj delavcev (tudi visokokvalificiranih) skušajo »države blaginje« zapolnjevati predvsem z migracijskimi tokovi (Kovač 2003).

Naglo staranje prebivalstva, velike potrebe po delovni sili in veliko cenejša delovna sila z evropskega juga in vzhoda so nekateri vzroki, da (tudi) Slovenija ni ostala imuna na pritiske imigracije. Migracije naj bi tudi pozitivno vplivale na gospodarsko rast in podjetniško iniciativnost, povzročale naj bi večjo konkurenčnost na trgu dela in povečevale motiviranost za delo, migranti naj bi bili tudi nadpovprečno nagnjeni k varčevanju in investiranju ter da s svojim delom in dejavnostjo pokrivajo nekatera pomembna poslovna področja (Simon 1999). Vstop Slovenije v EU je pomenil tudi prilagoditev migra-

cijske politike in zakonodaje za zaposlovanje tujcev. Najprej pa predstavimo pretekle migracijske cilke v Sloveniji.

4 Pretekli migracijski cikli in politika zaposlovanja v Sloveniji

Slovenija je bila v nekdanji Jugoslaviji republika z najbolj intenzivnim priseljevanjem prebivalstva. Da bi lahko bolje razumeli aktualne razmere na trgu dela, si oglejmo pretekle migracijske cikle, kjer najbolj izstopajo ekonomske migracije v povojnem času, zlasti pa v obdobju med letoma 1954 in 1981. V osnovi gre za precejšnjo podobnost med preteklimi in današnjimi migracijami. Tako v današnji kot v takratni situaciji je bil vzrok migracij ekonomski, push-pull faktorji podobni, le tip migracij je različen, saj je šlo prej za notranje migracije, medtem ko gre danes v večji meri za zunanje, če upoštevamo, da prihajajo največje število migrantov v Slovenijo iz držav, ki niso članice EU. Istočasno pa lahko razumemo migracije v Slovenijo tudi kot notranje, če prihajajo migranti iz držav članic EU.

Za povojno obdobje, med letoma 1945 in 2002, so značilni štiri migracijski cikli.

- Obdobje 1945–1953: uravnovešanje potreb po delovni sili s prerazporejanjem fizične delovne sile in posameznih strokovnjakov v povojni Jugoslaviji. Okrog 65.000 delavcev odide iz Slovenije na delo v druge republike, okrog 45.000 pa jih v Slovenijo pride iz drugih republik.
- Obdobje 1954–1981: enakomerno povečevanje priseljevanja v Slovenijo zaradi ekonomskih priložnosti in iskanja zaposlitve v industriji. Letno povečanje priselitev, izračunano na podlagi različnih metod, kaže 5600 priseljenih letno v 60-ih letih in več kot 8500 v 70-ih. Največ priseljenih je bilo iz Bosne in Hercegovine.
- Obdobje 1981–1991: upočasnjevanje priselitev, priseli se jih okrog 34.000, 49.000 otrok se je rodilo priseljenim družinam, prične se val vračanja. Hrvatje, Srbi in Bošnjaki se vračajo na svoje domove v druge republike, Albanci povečujejo svoj delež znotraj Slovenije.
- Obdobje 1991–2002: vsaj od začetka manj ekonomskih in pričetek prisilnih migracij. V tem obdobju je registriranih 23.000 priseljenih, od tega 70 % Bošnjakov, preostali del predstavljajo večinoma Albanci. Zabeleženih je 45.000 rojstev med priseljenimi družinami. Med letoma 1993 in 1999 je bilo v Sloveniji okrog 30.000 beguncev. Od tega jih je v Sloveniji ostalo okrog 40 % (Gosar 2005).

Po osamosvojitvi je prišlo v Sloveniji do spremenjenih razmer na trgu dela. Temu je sledila tudi zakonodaja. Slovenija je bila v bivši državi privlačna za priseljevanje iz vseh ostalih delov federacije. Selitev z drugimi državami pa ni bilo veliko. Z razpadom Jugoslavije in osamosvojitvijo Slovenije so se razmere spremenile. Nova država je leta 1992 sprejela Zakon o zaposlovanju tujcev (Uradni list Republike Slovenije 33/92). V prvih letih so mnogi delodajalci tudi z njegovo pomočjo reševali problematiko presežnih delavcev. Takšno stanje pa ni trajalo dolgo, saj se je že sredi 90-ih let ponovno pokazala potreba po zaposlovanju tujcev v Sloveniji. Leta 2000 je bil sprejet sedaj veljavni Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list Republike Slovenije 66/2000), ki je bil v celoti uveljavljen z letom 2001. 1. 5. 2004 pride z vstopom v Evropsko unijo do ponovnih sprememb na trgu dela. Slovenija je še vedno zanimiva za migrante iz bivših jugoslovanskih republik, zanimanje pa se pojavi tudi v bivših socialističnih državah jugovzhodne in vzhodne Evrope, zlasti pri delavcih iz novih članic Evropske unije.

Leta 2005 je prišlo do dopolnitev zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Leta 2004 so bile uvedene tudi omejitvene kvote, ki so določale maksimalno število tujih delavcev. Kvota za leto 2005 je bila po podatkih Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije 16.700 delovnih dovoljenj, za leto 2006 pa 17.350 delovnih dovoljenj.

Tujec se v Sloveniji lahko zaposli, če predhodno pridobi delovno dovoljenje ali drugo ustrezno dovoljenje, ki nadomešča delovno dovoljenje. Delovno dovoljenje se praviloma izda na vlogo delodajalca, pri tem so temeljni pogoji za izdajo dovoljenja trenutne razmere na trgu dela oziroma pomanjkanje ustreznih domačih kadrov. V posebnih primerih lahko za dovoljenje tujec zaprosi sam, vendar je ta izdaja vezana na poseben status tujca oziroma naravo dela in se izdaja ne glede na razmere na trgu dela.

Zakonodaja ločuje med tremi vrstami dovoljenj: osebnim delovnim dovoljenjem, dovoljenjem za zaposlitev in dovoljenjem za delo. Osebnostno delovno dovoljenje se lahko izda za določen ali nedoločen čas, neodvisno od stanja in razmer na trgu dela. Tujci, ki so pridobili osebno delovno dovoljenje, se lahko zaposlijo pri kateremkoli delodajalcu, lahko ga zamenjajo, odločijo pa se lahko tudi za samozaposlitev. Imetniki osebnih dovoljenj so izenačeni z domačimi iskalci zaposlitve na trgu dela. Praviloma se izda za dobo enega leta, če tujci izpolnjujejo pogoje za samozaposlitev (pod določenimi pogoji vezanimi na ožje družinske člane, ki so 5 let neprekinjeno delali pri istem delodajalcu, slovenskemu izseljencu ali njegovemu potomcu in samozaposlenemu tujcu, ki deluje v Sloveniji vsaj tri leta). Za nedoločen čas pa lahko osebno dovoljenje pridobi tujec, ki je pridobil dovoljenje za stalno bivanje. Dovoljenje za zaposlitev lahko pridobi tujec na podlagi vloge delodajalca pod pogoji, da se lahko zaposli samo pri določenem delodajalcu. Dovoljenje je vezano na potrebe trga delovne sile in ne sme biti daljše od enega leta, izjemoma dve leti, če tako oceni Zavod za zaposlovanje. Delodajalec lahko pred potekom dovoljenja zaprosi za njegovo ponovno izdajo. Dovoljenje za delo, ki je časovno omejeno glede na namen dela, se izda na vlogo slovenskega ali tujega delodajalca. Dobijo ga lahko napoteni delavci za največ tri mesece in nameščeni tuji delavci do enega leta. Pravico do dovoljenja za delo imajo tudi tujci na usposabljanju in izpopolnjevanju, pri sezonskih delavcih pa je časovna omejenost delovnega dovoljenja odvisna od panoge, v kateri tujec opravlja delo. Napoteni delavec je fizična oseba, ki je v delovnem razmerju pri tujem delodajalcu med izvajanjem pogodbene storitve na ozemlju Republike Slovenije in zanj delodajalec plačuje prispevke za socialno zavarovanje (Uradni list Republike Slovenije 66/2000: 8212). Tuji delodajalec lahko začasno premesti delavce iz kraja stalne zaposlitve v tujino, kjer ti delavci opravljajo delo v podružnici omenjenega podjetja. V tem primeru mora tudi delodajalec pridobiti dovoljenje za delo, ki pa ni vezano na kvoto. Taki delavci so delavci nameščenci in so lahko v Republiki Sloveniji največ eno leto, če obstaja med državama vzajemnost (medmrežje 3).

Delovno dovoljenje omogoča tujcem zaposlitev oziroma delo, istočasno pa je tudi podlaga za pridobitev dovoljenja za bivanje, ki ga izdajajo slovenska diplomatsko-konzularna predstavništva oziroma upravne enote Republike Slovenije. Izdaja delovnih dovoljenj je mogoča, ko obstaja pomanjkanje domačih proslincev za določeno delovno mesto. Iz tega sledi, da je v primeru visoke brezposelnosti število izdanih delovnih dovoljenj manjše.

»... Področje trga dela je eno izmed ključnih področij lizbonske strategije, zato mu Evropska komisija in tudi posamezne države v reformnih predlogih oziroma akcijskih načrtih posvečajo posebno pozornost. Cilji, ki jih na področju trga dela zasleduje večina držav in spremlja tudi Evropska komisija, so doseganje večje stopnje delovne aktivnosti, zmanjševanje brezposelnosti, zmanjševanje razlik med spoloma, povečevanje človeškega kapitala, zmanjševanje razlik in povečevanje fleksibilnosti trga dela. Konkretni poudarki so odvisni od tega, kaj je v posamezni državi najbolj pereč problem...« (Malačič 2006). Zgoraj navedenim ciljem sledi tudi Slovenija, ki se, podobno kot nekatere druge evropske države, sooča z naglim staranjem prebivalstva in nizko rodnostjo (ta se zadnjih nekaj let sicer zvišuje). Pri tem igrajo za slovensko gospodarstvo pomembno vlogo tuji delavci, ki opravljajo slabše plačana in za Slovence nezanimiva dela. Dolgoročno gledano bi ti zapolnjevali nastajajoči primanjkljaj in ohranjali konkurenčnost in trdnost slovenskega gospodarstva. V nadaljevanju bomo opravili krajšo analizo trga delovne sile na področju zaposlovanja tujcev. Posebej bomo izpostavili sektor dejavnosti in statistične regije zaposlovanja tujcev.

5 Učinki delovne imigracije v Slovenijo – analiza trga dela

Spremenjene razmere in učinki imigracije so se na področju trga dela v Sloveniji pokazale takoj po razpadu Jugoslavije in z osamosvojitvijo Slovenije. Tako so na področju trga dela že leta 1992 beležili porast delovnih dovoljenj izdanih tujcem. »... Število vseh DD (delovnih dovoljenj) izdanih tujcem je bilo že konec leta 1992 visoko in je znašalo 36.634. Bilo je posledica spremembe statusa številnih ljudi, ki so se

Preglednica 1: Priseljeni iz tujine po povprečni starosti, spolu in državi državljanstva za obdobje 2003–2006 (Statistični letopisi za leta 2004, 2005, 2006, 2007).

leto	2003	2004	2005	2006
skupaj	8.011	8.597	13.294	18.251
moški	5.535	6.549	10.093	14.725
ženske	2.476	2.048	3.201	3.526
povprečna starost (moški in ženske)	33,5	31,7	32,0	32,1
Evropa (moški in ženske)	7.595	8.276	12.899	17.855
Albanija	26	12	18	21
Avstrija	33	29	145	94
Belgija	17	4	28	8
Bolgarija	37	48	40	79
Bosna in Hercegovina	2.105	2.966	4.307	7.871
Češka	25	9	62	51
Danska	10	8	17	6
Francija	58	32	140	129
Hrvaška	1.282	798	992	1.146
Italija	71	29	190	150
Srbija in Črna Gora	1.499	2.371	3.324	4.447
Madžarska	26	8	68	57
Makedonija	1.559	1.251	1.678	2.097
Nemčija	56	43	257	155
Nizozemska	24	5	51	31
Poljska	17	11	151	106
Romunija	43	124	303	323
Ruska federacija	112	62	88	63
Švedska	14	1	19	30
Švica	18	9	9	17
Ukrajina	247	341	372	357
Združeno kraljestvo	39	11	114	79
druge države	277	104	526	538
druge celine in podatek za neznano državo državljanstva	416	321	395	396

iz takšnih ali drugačnih razlogov znašli v vlogi tujca. To število se je v letih od 1994 do leta 2000 gibalo med 34.768 in 40.320. To je pomenilo okrog 4 % aktivnega prebivalstva, nekaj pod 6 % plačanih zaposlenih, dobrih 30 % registrirano brezposelnih in nekaj več kot 50 % anketno brezposelnih. Praktično nespremenjeno pa je bilo tudi absolutno število ODD za nedoločen čas v letih od 1993 do 2000. V Sloveniji so bili prisotni številni dejavniki, ki so spodbujali povpraševanje po delu tujih delavcev kljub visoki domači brezposelnosti...» (Malačič 2006).

Med te uvrščamo potrebe po zaposlovanju na deficitarnih področjih dela, pri sezonskih delih in naglo staranje prebivalstva. Med samimi panogami so praktično od osamosvojitve dalje v ospredju industrija, gradbeništvo in storitve (področja, ki ne zahtevajo poklicnih kvalifikacij). »... Tuji delavci v Sloveniji v obdobju do leta 2000 so bili izredno slabo izobraženi. Leta 1995 je bilo kar 96,7 % vseh DD tujcem v Sloveniji izdanih osebam, ki so bile po poreklu iz držav nastalih na ozemlju nekdanje skupne države. Do leta 2000 se je ta delež le malenkostno znižal, na 94,4 %. Regionalna struktura v obdobju 1996–2000 je ostala prak-

tično nespremenjena, prevladovala so večja slovenska mesta ...» (Malačič 2006). Podobne razmere so na trgu dela veljale vse do sredine leta 2004, ko je Slovenija vstopila v Evropsko unijo.

Analizirali smo podatke o priseljenih iz tujine po povprečni starosti, spolu in državi državljanstva za obdobje 2003–2006 in podatke o delovno aktivnih tujcih po regijah dela za obdobje 2003–2007 in dobili vpogled v sektor zaposlovanja tujcev in regijah njihovega zaposlovanja. Delovno aktivni tujci so zaposlene in samozaposlene osebe starejše od 15 let z veljavno pogodbo o delovnem razmerju, ki vključuje obvezno socialno zavarovanje na območju Republike Slovenije.

Podatke smo razvrstili v preglednice in z interpretacijo ugotavljali in ponazorili dinamiko spremenjenih razmer trga dela na področju zaposlovanja tujcev med letoma 2003 in 2007. V preglednico 1 niso vključeni priseljeni iz tujine s slovenskim državljanstvom in priseljeni s Slovaške, ki jih statistika v Statističnem letopisu za omenjeno obdobje ni beležila. Ker se nam je zdel podatek o priseljenih s Slovaške v Slovenijo relevanten, smo podatke naknadno dobili na Statističnem uradu Republike Slovenije in jih navajamo v preglednici 2.

Preglednica 2 Priseljeni s Slovaške za obdobje 2003–2006 (Statistični urad Republike Slovenije).

leto	2003	2004	2005	2006
skupaj	112	24	335	346
moški	89	19	263	245
ženske	23	5	72	101

Iz podatkov v preglednici 1 je razvidno, da je priseljevanje tujcev med letoma 2003 in 2006 naraščalo. Leta 2006 se jih je priselilo več kot dvakrat več kot leta 2003. Naraščalo je tako število moških kot žensk. Moških je bilo sprva po številu le dvakrat več kot žensk, v letu 2006 pa je opaziti, da je bilo teh že štirikrat več kot priseljenih žensk. Povprečna starost vseh priseljenih je bila malo nad 32 let. Sklepamo, da gre v največji meri za delovno aktivno prebivalstvo. Največji delež priseljenih je bil iz Evrope. Po državi državljanstva je bilo največ priseljenih z območja nekdanje Jugoslavije, Bosne in Hercegovine, Srbije in Črne gore, Makedonije in Hrvaške. Sledijo priseljeni iz Ukrajine, Slovaške, Romunije, Ruske federacije, Poljske, Bolgarije in Češke. Slovaška, Poljska in Češka so od leta 2004 članice Evropske unije, medtem ko sta Bolgarija in Romunija k Evropski uniji pristopili na začetku leta 2007. Pri številu Bolgarov in Romunov velja upoštevati dejstvo, da postane Slovenija zaradi enotnega gospodarskega trga zanje privlačna šele v omenjenem letu, zato je v obdobju 2003–2006 opaziti še relativno nizka števila priseljenih, čeprav je istočasno že opazen trend povečevanja. Med starimi članicami Evropske unije je bilo največ priseljenih iz Nemčije, Italije in Francije, vendar je to število zanemarljivo v primerjavi s številom priseljenih iz držav nekdanje Jugoslavije. Podatke o delovno aktivnih tujcih smo obravnavali na nivoju države in po statističnih regijah, v obeh primerih po dejavnosti v obdobju 2003–2007. Za naše potrebe smo standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD – Standardna klasifikacija dejavnosti, 2002), ki jo upošteva Statistični urad Republike Slovenije, preuredili in združili v štiri sektorje, ki smo jih razvrstili v preglednico 3. Ti so: sektor kmetijstva, ki združuje dejavnosti kmetijstva, lova, gozdarstva in ribištva; sektor industrije, ki združuje vse predelovalne in proizvodne dejavnosti

Slika 1: Delovno aktivni tujci v Sloveniji po sektorjih dejavnosti v obdobju 2003–2007 (Statistični urad Republike Slovenije). ► str. 63

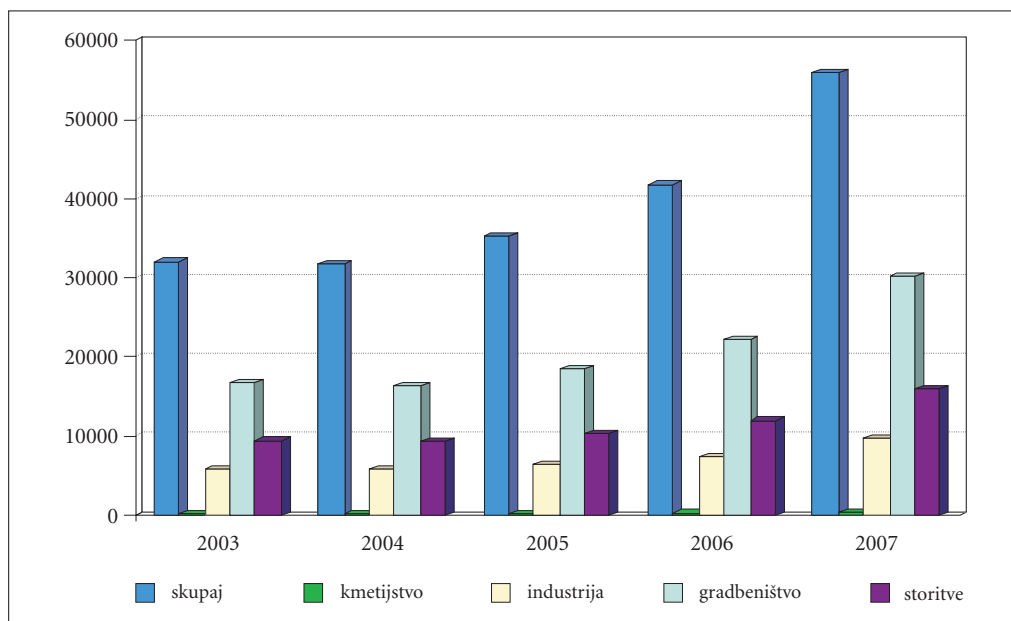
Slika 2: Delovno aktivni tujci po statističnih regijah in sektorjih dejavnosti za obdobje 2003–2007 (Statistični urad Republike Slovenije). ► str. 64

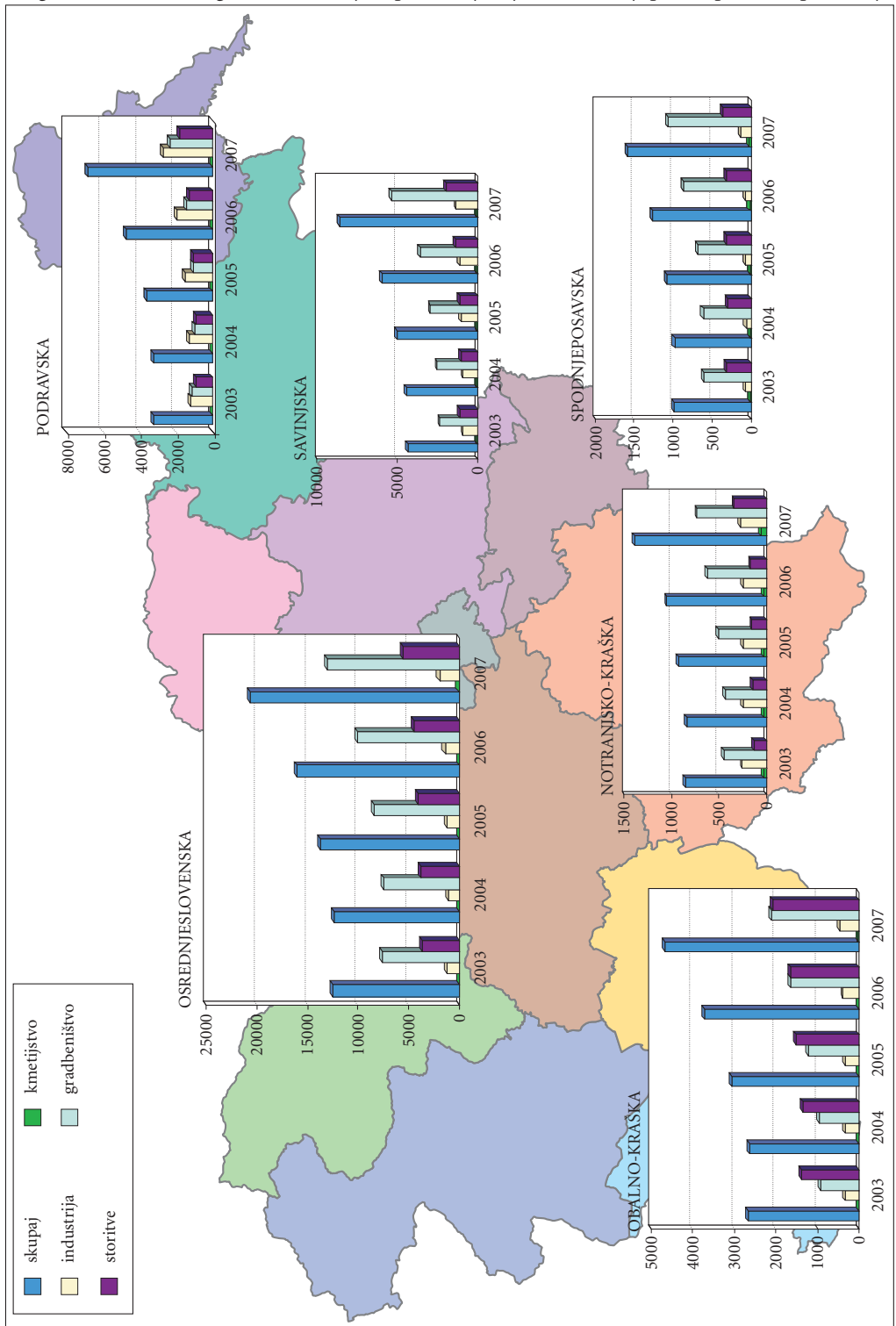
Slika 3: Delovno aktivni tujci po statističnih regijah in sektorjih dejavnosti za obdobje 2003–2007 (Statistični urad Republike Slovenije). ► str. 65

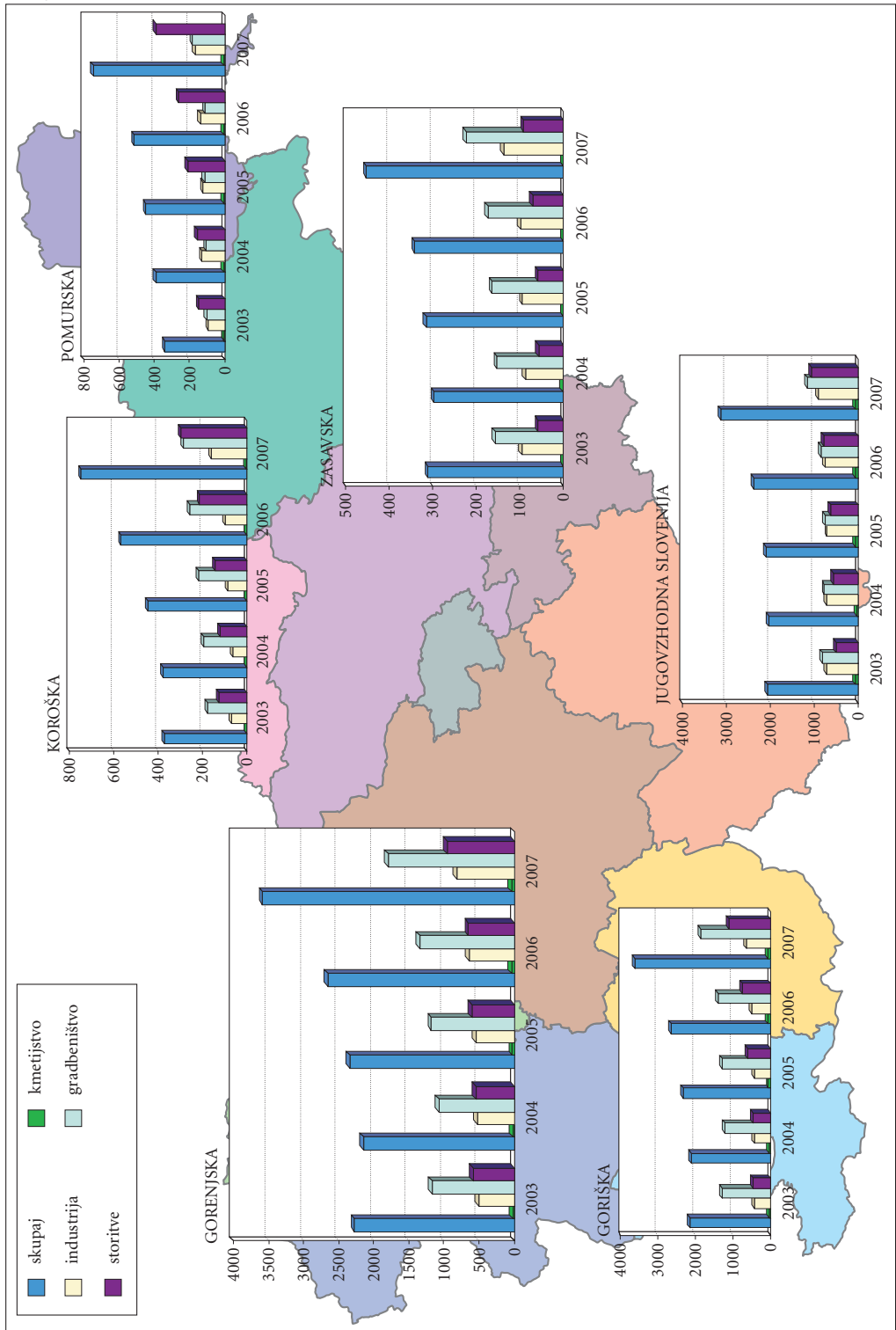
Preglednica 3: Delovno aktivni tujci 2003–2007 v Sloveniji in posameznih statističnih regijah (Statistični urad Republike Slovenije).

regije	leto	2003	2004	2005	2006	2007	skupaj
Slovenija	skupaj	32.059	31.797	35.346	41.813	56.029	197.044
	kmetijstvo	207	188	219	259	320	
	industrija	5.782	5.858	6.340	7.336	9.628	
	gradbeništvo	16.664	16.415	18.453	22.255	30.187	
	storitve	9.406	9.336	10.334	11.963	15.894	
pomurska	skupaj	340	390	449	514	748	2.441
	kmetijstvo	1	3	4	4	5	
	industrija	91	129	123	137	169	
	gradbeništvo	102	103	114	111	183	
	storitve	146	155	208	262	391	
podravska	skupaj	3.235	3.241	3.625	4.728	6.853	21.682
	kmetijstvo	12	18	18	33	11	
	industrija	1.228	1.287	1.532	1.978	2.704	
	gradbeništvo	1.112	999	1.029	1.422	2.337	
	storitve	883	937	1.046	1.295	1.801	
koroška	skupaj	371	377	445	567	747	2.507
	kmetijstvo	0	0	0	0	2	
	industrija	68	63	85	97	161	
	gradbeništvo	177	194	217	257	287	
	storitve	126	120	143	213	297	
savinjska	skupaj	4.308	4.405	5.007	5.937	8.595	28.252
	kmetijstvo	21	19	14	12	23	
	industrija	874	879	996	1.062	1.292	
	gradbeništvo	2.310	2.496	2.927	3.539	5.357	
	storitve	1.103	1.011	1.070	1.324	1.923	
zasavska	skupaj	311	298	316	342	453	1.720
	kmetijstvo	0	1	0	0	0	
	industrija	96	87	94	98	137	
	gradbeništvo	157	153	164	174	224	
	storitve	58	57	58	70	92	
spodnjeposavska	skupaj	988	978	1.079	1.257	1.585	5.887
	kmetijstvo	11	12	13	14	28	
	industrija	63	60	64	73	134	
	gradbeništvo	606	611	683	858	1.063	
	storitve	308	295	319	312	360	
jugovzhodna Slovenija	skupaj	2.063	2.017	2.091	2.385	3.147	11.703
	kmetijstvo	46	26	35	43	46	
	industrija	705	697	693	726	908	
	gradbeništvo	810	756	751	836	1141	
	storitve	502	538	612	780	1052	

osrednjeslovenska	skupaj	12.492	12.371	13.690	16.016	20.647	75.216
	kmetijstvo	42	39	41	40	55	
	industrija	1.169	1.138	1.219	1.416	1.960	
	gradbeništvo	7.564	7.434	8.407	10.055	13.096	
	storitve	3.717	3.760	4.023	4.505	5.536	
gorenjska	skupaj	2.277	2.150	2.337	2.661	3.585	13.010
	kmetijstvo	16	16	20	28	30	
	industrija	508	518	538	637	811	
	gradbeništvo	1.171	1.074	1.181	1.348	1.796	
	storitve	582	542	598	648	948	
notranjsko-kraška	skupaj	854	832	919	1.048	1.387	5.040
	kmetijstvo	27	24	25	27	49	
	industrija	249	246	245	246	274	
	gradbeništvo	448	425	503	615	728	
	storitve	130	137	146	160	336	
goriška	skupaj	2.159	2.102	2.331	2.655	3.623	12.870
	kmetijstvo	21	21	37	42	54	
	industrija	404	431	415	487	622	
	gradbeništvo	1.279	1.206	1.269	1.385	1.860	
	storitve	455	444	610	741	1087	
obalno-kraška	skupaj	2.661	2.636	3.057	3.703	4.659	16.716
	kmetijstvo	10	9	12	16	17	
	industrija	327	323	336	379	456	
	gradbeništvo	928	964	1.208	1.655	2.115	
	storitve	1.396	1.340	1.501	1.653	2.071	

ter rudarstvo; sektor gradbeništva z gradbeno dejavnostjo in sektor storitev, ki združuje vse ostale dejavnosti. Analiza za celo državo in statistične regije je predstavljena v preglednici 3 in slikah 1, 2 in 3.

Število delovno aktivnih tujcev se je v Sloveniji v obdobju 2003–2007 z izjemo leta 2004 nenehno povečevalo, povečevanje je zaznati v vseh štirih oblikovanih sektorjih, z rahlim padcem delovno aktivnih tujcev v vseh štirih sektorjih edino v letu 2004. Menimo, da je zadnje povezano z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in uvedbo kvot, kar je zaznati v vseh regijah Slovenije. V vseh letih je bilo na državnem nivoju največ delovno aktivnih tujcev v sektorju gradbeništva, sledi sektor storitev, nato sektor industrije, na zadnjem mestu pa je sektor kmetijstva. Nasploh je na državnem nivoju najvišjo rast števila zaposlenih tujcev zaznati v gradbeništvu in storitvah, sledi jima industrija.

Podobno sliko stanja pri zaposlovanju tujcev vidimo tudi v posameznih regijah, kjer je tujcev največ zaposlenih v gradbeništvu in storitvah (pri večini regij prednjači gradbeništvo). V navedenih sektorjih se je v obravnavanem obdobju število zaposlenih tujcev tudi najbolj povečevalo. Sektor storitev je na prvem mestu le v pomurski in obalno-kraški statistični regiji. Sektor industrije pa je na prvem mestu le v podravski regiji, medtem ko je sektor kmetijstva po številu zaposlenih tujcev v vseh regijah vedno na zadnjem mestu. V preglednico 4 smo razvrstili obravnavane statistične regije po številu zaposlenih tujcev (padajoče) in po prevladujočem sektorju njihovega zaposlovanja.

Preglednica 4: Razvrstitev statističnih regij Slovenije (padajoče) po številu delovno aktivnih tujcev in prevladujočem sektorju zaposlovanja (Statistični urad Republike Slovenije, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva, Delovno aktivni tujci po regijah dela in spolu 2003–2007).

statistična regija	število vseh delovno aktivnih tujcev (seštevek za leta 2003, 2004, 2005, 2006, 2007)	številčno najbolj zastopani sektor zaposlovanja tujcev
osrednjeslovenska	75.216	gradbeništvo
savinjska	28.252	gradbeništvo
podravska	21.682	industrija
obalno-kraška	16.716	storitve
gorenjska	13.010	gradbeništvo
goriška	12.870	gradbeništvo
jugovzhodna Slovenija	11.703	gradbeništvo
spodnjeposavska	5.887	gradbeništvo
notranjsko-kraška	5.040	gradbeništvo
koroška	2.507	gradbeništvo
pomurska	2.441	storitve
zasavska	1.720	gradbeništvo

Menimo, da so razlogi za največje število priseljenih tujcev iz bivših držav Jugoslavije povezani s kulturno sorodnostjo, geografsko bližino, sorodstvenimi vezmi in jezikovno sorodnostjo. Razlike v plačah, ki jih tujci dobijo bodisi v Sloveniji bodisi v svojih državah, je tako velika, da so pripravljene zapustiti domačo državo in delati v tujini. Nasploh predstavljajo cenejšo delovno silo za slovenske delodajalce in znano je, da pogosto opravljajo dela, ki jih slovenski delavci ne želijo sprejeti.

Te migracije v marsičem predstavljajo nadaljevanje migracijskega cikla notranjih migracij v bivši Jugoslaviji. Poleg tega se te države soočajo z visoko brezposelnostjo. Za mnogo šibkejše migracije iz držav vzhodne Evrope menimo, da so usmerjene in vodene s strani trga in investicij. Razlogi za nižje število priseljenih vidimo v tem, da predstavlja zanje Slovenija samo eno izmed ekonomsko privlačnih držav Evropske unije (novih držav Evropske unije) in številni migranti se zato raje odločajo za odhode v druge

zahodne in ekonomsko še privlačnejše stare članice. Temu se pridružuje tudi slabše poznavanje Slovenije, njene kulture in jezika kakor tudi geografska oddaljenost.

Za zaposlovanje tujcev so poleg osrednjeslovenske regije zanimive še druge industrializirane, urbanizirane in razvojno naravnane regije. Te si po številu zaposlenih delovno aktivnih tujcev v zaporedju sledijo: savinjska, podravska, obalno-kraška, gorenjska (več v preglednici). V teh regijah se nahajajo tudi večja mesta, ki so za tuje iskalce zaposlitve zelo privlačna. Menimo, da je največje število zaposlenih tujcev v gradbeništvu povezano s številnimi investicijami v infrastrukturo, objekte in gradnje cest, ki so bile tudi v obdobju našega preučevanja povsod po državi v ospredju. Na področju industrije in storitev velja nenehno povpraševanje po delovni sili, menimo pa, da tujci zapolnjujejo delovna mesta, ki za domače delavce niso zanimiva in so tudi slabše (najslabše) plačana in za katera ni potrebna strokovna izobrazba. Podobne ugotovitve podaja Obrtna zbornica Slovenije: »... Po podatkih Obrtne zbornice Slovenije v obrti in obrtni podobnih dejavnostih obstaja pomankanje domače delovne sile predvsem na področju gradbeništva, prevoznništva, kovinarstva, elektroinstalacij, avtomobilske dejavnosti (avtomehatniki, avtoličarji, avtokleparji) ter gostinstva in turizma. V teh panogah primanjkuje predvsem ne kvalificirane in polkvalificirane delovne sile (nizkokvalificirane) in delovne sile s srednjo poklicno, manj pa s srednjo strokovno izobrazbo. Poudariti je treba, da v tem delu primanjkuje predvsem moške delovne sile...« (medmrežje 1).

Da je delo in zaposlovanje tujcev v Sloveniji močno povezano s strukturo slovenskega gospodarstva, kažejo same regije njihovega zaposlovanja. Tako velja za gorenjsko, osrednjeslovensko, savinjsko in podravske statistično regijo, da spadajo v tako imenovani »slovenski industrijski polmesec«. Na Savski ravni se med Jesenicami in Ljubljano razteza zahodni krak »slovenskega industrijskega polmeseca«, katerega južni krak je od Ljubljane prek Zasavja razpotegnjen do Celja, nato se njegov vzhodni krak po vzhodnem vznožju Pohorja nadaljuje do Maribora. Tu so nastala tudi glavna industrijska središča z značilnimi industrijskimi območji (Kladnik 2001). Za ta območja je značilna tudi terciarizacija z razvojem storitvenih dejavnosti in krepitvijo terciarnega sektorja, tako da gre v veliki meri za preplet gospodarskih dejavnosti. Primer podravske regije z največjim številom delovno aktivnih tujcev v industriji ne preseneča, saj je imel Maribor že v preteklosti izrazito vlogo industrijskega mesta. Podravje kot industrializirano območje, ki ga je prestrukturiranje industrijskega sektorja v 90-ih močno prizadelo, se glede na število delovno aktivnih tujcev hitro obnavlja. Podobno nas ne preseneča številčno največje zaposlovanje tujcev na področju storitvenih dejavnosti v obalno-kraški regiji in Pomurju.

Obmorskost in obmejnost sta v primeru obalno-kraške regije okrepila vlogo terciarnega sektorja in s tem storitev, saj so vse bolj v ospredju turizem, promet in trgovina. V primeru obalno-kraške statistične regije je pomembna tudi pristaniška dejavnost (Repolusk 2001). Podobno velja za pomursko statistično regijo, kjer imajo poleg prometnih, trgovskih in storitvenih panog gospodarski pomen tudi slatine, kopaljšča in zdravilišča. Nasploh velja poudariti pomen turizma in lovškega turizma, ki je posebno razvit v Prekmurju (Belec 2001).

6 Sklep

Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo se razmere na trgu dela in pri zaposlovanju tujcev spremenile. Odpiranje trga delovne sile je omogočilo poenostavljeno zaposlovanje tujcev iz držav članic Evropske unije, kar ni bistveno vplivalo na slovenski trg delovne sile. Ta je pri iskanju delovne sile in zaposlovanju še vedno osredotočen na delavce migrante iz držav z območja nekdanje Jugoslavije. Zaznati je spemembe pri zaposlovanju tujcev iz EU pridruženih bivših socialističnih držav, vendar po številu pri zaposlovanju še vedno prevladujejo delavci migranti iz bivših republik Jugoslavije. Zaradi članstva Romunije in Bolgarije v Evropski uniji, odprave administrativnih ovir in enotnega trga dela, lahko v prihodnje pričakujemo nekoliko drugačno razvrstitev držav po številu priseljenih tujcev v Slovenijo, saj postaja tako za Bolgare kot Romune (za Slovake je v veliki meri že) Slovenija izredno zanimiva država. Sklepamo, da se bodo delovne migracije v Slovenijo nadaljevale, še vedno in najbolj iz republik bivše Jugoslavije,

upoštevaje kulturno in jezikovno sorodnost, geografsko bližino ter sorodstvene vezi. Razloge za šibkejše migracije iz držav vzhodne Evrope vidimo v tem, da jih v veliki meri vodita trg in investicije. Tako zanje predstavlja Slovenija samo eno izmed ekonomsko privlačnih držav Evropske unije.

Potrebe slovenskega trga delovne sile se v prihodnje ne bodo bistveno spremenile. Velja pa upoštevati mednarodne gospodarske razmere. Pojav recesije je vplival na znižanje kvot za zaposlovanje tujih delavcev. Leta 2008 je bila kvota 24.600, medtem ko je za leto 2009 24.000 (Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije). Kvota se je v nasprotju s prejšnjimi leti, ko se je nenehno povečevala, tokrat znižala. Nekatere države Evropske unije, od katerih je odvisno slovensko gospodarstvo, se uradno ne nahajajo več v recesiji (Nemčija, Francija in Združeno kraljestvo). Ob ugodnih gospodarskih razmerah bi v prihodnje temu posledično lahko sledil tudi dvig kvote za zaposlovanje tujih delavcev. »... *Za prihodnje desetletje lahko predvidevamo tudi, da se bodo večji del tega obdobja ohranile osnovne značilnosti dosedanjega zaposlovanja in dela tujcev pri nas. Prihajali bodo pretežno moški v starosti med 25 in 49 let, bolj nižje kot višje izobrazbeni, ki se bodo zaposlovali v predelovalnih dejavnostih in še posebej v gradbeništvu. Pri primarnih dejavnostih ne moremo pričakovati kakih večjih sprememb, gotovo pa bo prišlo do naraščanja deleža zaposlitev in dela v terciarnih dejavnostih ...*« (Malačič 2006). Gotovo bo tudi staranje prebivalstva in nizka rodnost vzrok naraščanju potrebe po zaposlovanju tujcev. Po izobrazbeni sestavi se bodo še naprej najbolj številčno zaposlovali nekvalificirani, nižjekvalificirani in kvalificirani delavci v gradbeništvu, stortivah in industriji. »... *Koristno bi bilo, če bi Slovenija postopoma dvignila KV raven tujih delavcev s IV. vsaj na V. stopnjo. Gotovo pa se bo tudi povečalo povpraševanje po univerzitetno in podiplomsko izobraženih tujcih. Slovenija se mora vključiti v globalni boj za talente. To pa bo lahko dosegla le, če bo privabljala najboljše univerzitetne in podiplomske diplomante, po možnosti take, ki bodo pri nas študirali ...*« (Malačič 2006).

Statistični podatki potrjujejo, da je zaposlovanje tujcev odvisno od privlačnosti slovenskih regij ter tesno povezano s strukturo slovenskega gospodarstva, večjimi urbanih središči ter potrebami po specifični delovni sili. Največ delovno aktivnih tujcev je v osrednjeslovenski regiji, kjer leži tudi glavno mesto Ljubljana in je nabor razpoložljivih delovnih mest najširši. Osrednjeslovenski regiji sledi savinjska s Celjem, podravska z Mariborom in obalno-kraška s Koprom. Razmestitev delovno aktivnih tujcev po sektorju zaposlovanja je pokazala, da jih je največ na področju gradbeništva in storitev (sektor storitev je na prvem mestu v dveh statističnih regijah, to je v pomurski in obalno-kraški statistični regiji), ki jima sledi industrija (v industriji je največ delovno aktivnih tujcev samo v podravske statistični regiji). V kmetijstvu pa je delež delovno aktivnih tujcev skorajda zanemarljiv.

V prihodnje gre pričakovati nekoliko manjše število delovno aktivnih tujcev v gradbeništvu, saj se številni gradbeni projekti, cestni odseki in druge investicije v gradbeništvu zaključujejo ali so že zaključene. Na področju storitev in industrije lahko pričakujemo nadaljno povečanje števila delovno aktivnih tujcev glede na pomankanje specifične delovne sile, jasno pa je, da bo zaposlovanje tujcev nasploh vezano na slabenje učinkov recesije in ugodnejše razmere v gospodarstvu. V prihodnje bo naloga državnih institucij spremljati razmere na trgu dela in temu primerno tudi prilagajati zakonodajo in ukrepe. »... *Pogled v prihodnost nakazuje, da so migracije odraz realnosti in da jih bo Slovenija v prihodnje potrebovala za preživetje tako na gospodarskem kot tudi družbenem področju ...*« (Zavratnik-Zimic 2003, 84).

7 Literatura in viri

- Belec, B. 2001: Panonski svet. Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana.
- Gosar, A. 2005: Sociogeographic and cultural impacts of migrations from the former area of former Yugoslavia: The case of Slovenia. Migrants and education: challenge for European schools today. Ljubljana.
- Kladnik, D. 2001: Alpski svet. Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana.
- Kovač, B. 2003: Globalizacija, migracijski tokovi in ekonomski razvoj na obrobju slovenskih migracijskih dilem. Migracije–globalizacija–Evropska unija. Ljubljana.

- Malačič, J. 2003: Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli. Ljubljana.
- Malačič, J. 2006: Trendi zaposlovanja in ekonomskih migracij na slovenskem trgu dela, Povzetek zaključnega poročila.
- MDDSZ: Predlog strategije ekonomskih migracij
- Medmrežje 1: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/sem_ess.pdf (9. 12. 2008).
- Medmrežje 2: <http://evropa.gov.si/zaposlovanje/prehodno-obdobje/> (12. 12. 2008).
- Medmrežje: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/trendi_zaposlovanja_migracij_slo_povzetek.pdf (12. 12. 2008).
- Medmrežje: http://www.stat.si/letopis/2004/04_04/04-36-04.htm?jezik=si (3. 12. 2008).
- Medmrežje: http://www.stat.si/letopis/2005/04_05/04-30-05.htm?jezik=si (3. 12. 2008).
- Medmrežje: http://www.stat.si/letopis/2006/04_06/04-30-06.htm?jezik=si (3. 12. 2008).
- Medmrežje: http://www.stat.si/letopis/2007/04_07/04-30-07.htm?jezik=si (3. 12. 2008).
- Pajnih, M., Zavratnik S. 2003: Med globalnim in lokalnim v sodobnih migracijah. Migracije-globalizacija-Evropska unija. Ljubljana.
- Repolusk, P. 2001: Sredozemski svet. Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana.
- Simon, J. L. 1999: The Economic Consequences of Migration. Michingan.
- Statistični urad Republike Slovenije: Statistični letopis Republike Slovenije 2007. Priseljeni iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2006.
- Statistični urad Republike Slovenije: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva. Delovno aktivni tujci po regijah dela in spolu 2003–2007. Ljubljana.
- Statistični urad Republike Slovenije: Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Priseljeni iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2003.
- Statistični urad Republike Slovenije: Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Priseljeni iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2004.
- Statistični urad Republike Slovenije: Statistični letopis Republike Slovenije 2006. Priseljeni iz tujine po državi državljanstva in spolu, 2005.
- Verlič-Christensen, B. 2002: Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij. Ljubljana.
- Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. Zaposlovanje in sociala, Prehodna obdobja za prost pretok delovne sile.
- Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije: Zaposlovanje in delo tujcev, Vrste delovnih dovoljenj. Medmrežje 3: <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/Tujci/VrsteDelDovoljenj.htm> (12.12.2008).
- Zavratnik-Zimic, S. 2003: Migration Trends in Selected EU Applicant Countries. Volume VI – Slovenia. The Perspective of a Country on the »Schengen Periphery«. Vienna.

8 Summary: Geographic dimensions of foreign labour in Slovenia since its accession to the EU

(translated by the author)

Migrations are becoming more important in today's economy. People generally move from less developed countries to more developed countries, the latter including Slovenia, which in 2004 became a member of the European Union. The causes and motives of migration vary, but most often these are related to economic, political, demographic, religious and personal factors. The effects and consequences of migration cause noticeable changes in space and society. Like other demographic processes, migrations are changing relationships within structures and populations as well as in the labour market of certain specific areas.

The text deals with problems of migrant labour in Slovenia since its entry into the EU. At the forefront are the changed circumstances in the labour market. The purpose of the text is to explain the

employment of foreign migrant workers from a geographical point of view, illustrated through statistical data taken from the Statistical Office of Slovenia for the years 2003–2007.

The author presents the changed circumstances of the labour market and confirms the hypothesis that the employment of foreigners in Slovenia is closely linked to the structure of the Slovenian economy, major urban centers and the need for a specific workforce.

The changes in the labour market were apparent immediately after Slovenia's independence, when there was an increase in working permits issued. A law on foreign labour was adopted in 2000 and implemented in 2001 and remains in force. By joining the EU, Slovenia remained attractive for migrants from the former Yugoslav republics, but also became a more viable option for workers from former socialist countries of southern and eastern Europe, especially for the new EU members. In 2004, restrictive quotas were imposed delimiting the maximum number of foreign workers allowed in the country and in 2005 a supplement was added to the law on foreign labour. A foreigner can be employed in Slovenia if he gains a working permit or other suitable permission which replaces the working permit. The legislation distinguishes between three types of permissions: a personal working permit, permission for occupation and permission for work.

The author analyzed the data on immigrants from abroad by the average age, sex and country of citizenship for the period 2003–2006 and the data on the economically active foreigners by region of work for the period 2003–2007, and gained insight into the sector of employment and regions of their employment. The number of economically active foreigners in Slovenia over the period 2003–2007, with the exception of 2004, continuously increased. The increase was observed in all four developed sectors (devised for the study), with the exception of a slight fall in all four sectors in 2004, which we believe is related to Slovenia joining the EU and the introduction of quotas. At the state level the highest number of economically active foreigners was in the construction sector, followed by the services sector, then the industry sector and, finally, in the agriculture sector. The rate of increase as well followed this pattern.

A similar situation applied in the statistical regions. The statistical record in 9 regions showed that the sector with the highest number of economically active foreigners was construction, while the services sector predominated in two regions (Obalno-Kraška and Pomurska) and, in one, (Podravska) industry. The highest number of economically active foreigners was in the Osrednjeslovenski region, with the capital city of Ljubljana and a wide range of available jobs. Besides Osrednjeslovenska region there are other industrialized, urbanised and developmentally oriented regions available for the employment of foreigners (Savinjska, Podravska, Obalno-Kraška, Gorenjska). In these regions there are larger cities, which are generally attractive for foreign job-seekers. The high number of foreigners employed in construction is connected with the many investments in infrastructure throughout the country during the period of our study. In the fields of industry and services there is a continuing demand for labour; migrant workers take jobs that are not interesting for domestic workers, often because these jobs pay less, and require little or no education. The Chamber of Crafts of Slovenia came to the same conclusion. Statistics confirm that the employment of foreigners depends on the attractiveness of the Slovenian regions and is closely linked to the structure of the Slovenian economy, major urban centers and the need of a specific workforce.

The average age of all the immigrants was a little over 32 years, and they were predominantly male. Most migrated from former Yugoslav regions (Bosnia and Herzegovina, Serbia and Montenegro, Macedonia and Croatia), followed by immigrants from eastern Europe. The number of immigrants from the old EU member states compared to the number of immigrants from the former Yugoslavian states was negligible.

The likely reasons for the largest number of migrant workers coming from the former states of Yugoslavia are connected with cultural affinity, geographical vicinity, family ties and language affinity. This migration represents a kind of continuation of the internal migration cycle in the former Yugoslavia. In the case of migration from eastern European countries, which is significantly lower, this reflects the

market situation and the current state of investments. Slovenia is only one of many economically attractive EU countries and therefore many migrants prefer to go to other more attractive old EU members. Another factor is the inverse of the sociological forces of attraction that lure migrant workers from former Yugoslav regions: the linguistic, cultural and geographical distances and various other considerable differences between the home and new environments for migrants.

Migrant labour will continue in Slovenia, and will continue to follow recent trends. Most workers will come from the republics of former Yugoslavia. The needs of the Slovene labour market won't change elementarily in the future. Because of the ageing of the population and a low birthrate (though this is slowly increasing) we can expect that there will be a continuous need for migrant labor. A slightly lower number of migrant labor is expected in the construction sector upon the completion many projects. We can expect a continued increase in the number of migrant workers in services and industry considering Slovenia's perpetual needs in its specific workforces, but it is clear that the employment of foreigners will be generally linked to the (favorable) conditions in the economy.

